

Kaczorowski, Włodzimierz / Dydyński, Paweł

Reprezentacja Mazowsza i Podlasia wśród elektorów Władysława IV Wazy w 1632 roku

Studia z Dziejów Państwa i Prawa Polskiego 9/2, 273-303

2006

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

WŁODZIMIERZ KACZOROWSKI, PAWEŁ DYDYŃSKI
(Opole)

Reprezentacja Mazowsza i Podlasia wśród elektorów Władysława IV Wazy w 1632 roku

Wähler aus Masowien und Podlachen im Vergleich mit anderen Vertretungen bei der Wahl von Ladislaus IV. Wasa 1632

1. Zasady elekcji. 2. Przebieg elekcji. 3. Ogłoszenie wyboru. 4. Spisy uczestników elekcji. 5. Charakterystyka uczestników elekcji 17 i 18 stulecia. 6. Elektorzy Władysława IV z Mazowsza i Podlasia. 7. Wnioski. Aneks: Wykaz mazowieckich i podlaskich nieutytułowanych elektorów Władysława IV – w podziale na województwa i ziemie.

1. Ordnung der königlichen Wahl. 2. Verlauf der Wahl. 3. Bekanntmachung der Ergebnisse. 4. Verzeichnisse der Wähler. 5. Charakteristik der Wahlteilnehmer im 17. und 18. Jh. 6. Wähler von Ladislaus IV. aus Podlachen und Masowien. 7. Schlussfolgerungen. Anhang: Verzeichnis der Wähler aus Masowien und Podlachen ohne Amt unter Berücksichtigung der Wojewodschaften und Länder.

*...że się nam królowie nie w pieluchach rodzą,
ale w wolnych sercach i głosach naszych [...],
że tych za Pany sobie bierzemy, których chcemy,
nie tych mamy, których nie musimy.*

Jakub Sobieski – krajczy koronny

1

Elekcję Władysława Wazy na króla polskiego przeprowadzono na polu elekcyjnym między Wolą a Warszawą 8 XI 1632 r.¹ Wydarzyło to się w 192.

¹ W trakcie prowadzonej przeze mnie kwerendy udało się ustalić 30 diariuszy sejmu elekcyjnego 1632 r. Podczas analizy ich treści okazało się jednak, że w wielu wypadkach są to kopie podstawowych dzienników tego sejmu. W tej sytuacji, przy opracowywaniu powyższego tematu, oparłem się przede wszystkim na następujących diariuszach: Wojewódzkie Archiwum Państwowe w Gdańsku [= WAPGd.] 300, 29/112, k. 239–380v; Archiwum Główne Akt Dawnych. Zbiór Branickich z Suchej [= AGAD, ZBS] 37/51, s. 1–162; Archiwum Główne Akt Dawnych,

dniu bezkrólewia po śmierci Zygmunta III². Jednak, nim przystąpiono do obioru nowego króla, senatorowie i posłowie zebrani na sejmie elekcyjnym trwającym 40 dni, musieli 8 listopada podjąć istotną decyzję, czy odbyć elekcję w tym dniu zgodnie z uchwałą sejmu konwokacyjnego, czy też przesunąć ją na termin późniejszy. Nie zdążono bowiem na czas przedyskutować wszystkich punktów egzorbitancji i paktów konwentów przygotowywanych do akceptacji nowemu królowi³. W tej sytuacji prymas Jan Wężyk oświadczył, że król powinien być wybrany 8 listopada, a po przeprowadzeniu elekcji oficjalna nominacja będzie przesunięta o kilka dni⁴. Osiągnięta w ten sposób zwłoka pozwoliłaby przedyskutować pozostałe punkty egzorbitancji i paktów konwentów. Nie wszyscy uczestnicy elekcji godzili się jednak na takie rozwiązanie. Niektórzy – jak Marek Radoszewski, kasztelan wieluński – nalegali, aby przesunąć elekcję na koniec obrad⁵. Rzecz ciekawa, iż takie propozycje przedyskutowania egzorbitancji wychodziły nie tylko z kręgów szlacheckich, lecz również z senatorskich.

Poddawano dyskusji sposób przeprowadzenia elekcji. Dyskutowano przede wszystkim nad systemem oddawania głosów na elekta. Chodziło o to, czy wszyscy uprawnieni do głosowania będą oddawać głosy *viritim* w jednym wspólnie utworzonym centralnie kole, czy też w kołach swoich województw z przedstawieniem wyników głosowania przez wybranych przedstawicieli, prawdopodobnie najwyższych stanowiskiem. Informacje źródłowe o sposobie wyboru nowego króla nie są precyzyjne, lecz z zestawienia różnych relacji wynika, że ostatecznie ustalono, iż nie będzie koła generalnego, powstaną natomiast koła wojewódzkie, zachowując zasadę *viritim*. Przedstawiciele kół wojewódzkich byli obowiązani złożyć prymasowi wspomniane oświadczenia⁶.

Archiwum Publiczne Potockich [= AGAD, APP] 32, s. 1–215; Biblioteka Polskiej Akademii Nauk w Krakowie [= BPANKr.] 1636, s. 1–101; Biblioteka Muzeum im. ks. Czartoryskich w Krakowie [= BCz.] 124, s. 735–837; Biblioteka Kórnicka Polskiej Akademii Nauk [= BK] 1317, s. 131–169.

² W. Kaczorowski, *Choroba i prawdopodobna przyczyna zgonu Zygmunta III Wazy*, *Archiwum Historii Medycyny* 1983, t. 45, z. 1–4, s. 45–54.

³ Deputacje do paktów konwentów wyznaczono 2 listopada, jednak do dnia obioru króla nie ukończyła ona swej pracy (WAPGd. 300, 29/112, k. 308–308v; BCz. 124, s. 820; W. Sobociński, *Akta z czasów bezkrólewia 1632 roku*, Poznań 1949, s. 26).

⁴ Wyborowi króla towarzyszyło wiele innych aktów, bez których nie był on zupełny i ważny: nominacja przez prymasa, publikacja przez marszałków, wręczenie dyplomu elekcyjnego (BCz. 124, s. 820; W. Sobociński, *Akta...*, s. 26).

⁵ *Ibidem*, s. 821.

⁶ WAPGd. 300, 29/112, k. 308v.

2

Okazało się jednak, że nie były to ściśle koła wojewódzkie, gdyż na przykład ziemia wieluńska utworzyła własne koło, nie głosując w ramach województwa sieradzkiego⁷. Również przedstawiciele powiatu pińskiego nie głosowali w kole województwa brzesko-litewskiego⁸. Z relacji autora diariusza gdańskiego wynika, że deklaracje składane przed prymasem również nie przebiegały jednolicie⁹. Senatorowie ziem pruskich i zapewne innych głosowali *viritim* w swoim kole i w senacie, to znaczy dwukrotnie¹⁰. Zdarzały się i takie sytuacje, jak w przypadku Melchiora Weihera – wojewody chełmińskiego, który kwestionował konieczność osobistego wypowiedzenia się, argumentując to faktem oświadczenia złożonego w imieniu wszystkich posłów i senatorów pruskich przez Jakuba Zadzika – biskupa chełmińskiego¹¹. Autor jednego z diariuszy tak zarejestrował przebieg elekcji w kołach:

Począwszy od Pana wojewody onego województwa aż do statecznej osoby, którzy się do onegoż województwa należeć rozumiał, suffragia swoje dawali na króla nowego, i tam zarazem wszystkich, a wszystkich z każdego województwa nomine et cognomine spisowali¹².

W głosowaniu brali udział również przedstawiciele miast: Gdańska, Krakowa, Lwowa, Poznań, Torunia i Wilna, którzy oddawali głosy na nowego króla za pośrednictwem swoich burmistrzów¹³. W Gdańsku głosował burmistrz Konstanty Ferber, w Toruniu – burmistrz Jakub Simon. Złożyli oni wobec prymasa odpowiednie oświadczenie w imieniu całej delegacji składającej się z posłów miejskich tych miast¹⁴.

Przeprowadzona w ten sposób elekcja, niejako dwustopniowa, odbyła się bardzo sprawnie – jak odnotował Albrycht Stanisław Radziwiłł – *w ciągu jednej godziny dokonana się elekcja*¹⁵. Jednomysłność wśród szlachty była tak powszechna, że wszyscy zgodnie oddali głosy na królewicza Władysława, jako nowego króla Polski, przy ogólnej aklamacji: *Wiwat! Niech żyje król*

⁷ *Ibidem*, k. 310; BCz. 124, s. 820–821; AGAD, ZBS 37/51, s. 128–129.

⁸ BCz. 124, s. 822–823.

⁹ WAPGd. 300, 29/112, k. 309v–310v.

¹⁰ *Ibidem*, k. 309.

¹¹ *Ibidem*, k. 310v.

¹² AGAD, ZBS 37/51, s. 129.

¹³ *Ibidem*, s. 129; WAPGd. 300, 29/112, k. 310v.

¹⁴ WAPGd. 300, 29/112, k. 310.

¹⁵ A. S. Radziwiłł, *Pamiętnik o dziejach w Polsce*, przeł. i oprac. A. Przyboś, R. Żelewski, t. 1: 1632–1636, Warszawa 1980, s. 208.

Władysław!¹⁶ Elekcja miała tak sprawny przebieg również dlatego, że przyjęty system deklaracji przez przedstawicieli poszczególnych województw, ziem i powiatów, skracał znacznie całą procedurę oddawania głosów, nie przekreślając zasady *viritim*. System ten nie był przez nikogo kwestionowany. Dokonany podział na koła wojewódzkie, ziemskie i powiatowe znacznie upraszczał system wotowania.

3

Po przygotowaniu paktów konwentów, tj. 12 listopada, zaprzysiąc je musieli posłowie Władysława, aby następnie J. Wężyk mógł dokonać jego nominacji na króla polskiego. Prymas – zgodnie ze wspomnianą deklaracją – zamierzał ogłosić wybór nowego króla dopiero 13 listopada, po pięciodniowej zwłoce. Odłożenie nominacji nie było z pewnością przyjemne dla elekta, gdyż mogło świadczyć o pewnym braku zaufania przed objęciem rządów w państwie. Posłowie Władysława (Aleksander Ludwik Radziwiłł – wojewoda brzesko-litewski, Jerzy Ossoliński – podskarbi nadworny koronny, Kazimierz Leon Sapieha – pisarz litewski, Janusz Wiśniowiecki – starosta krzemieniecki, Zygmunt Kazanowski – starosta kokenhauski, Mikołaj Koryciński – starosta ojcowski; Henryk Firlej – biskup przemyski, nieobecny z powodu nagłego zasłabnięcia) 13 listopada przybyli na pole elekcyjne do koła generalnego pod gołym niebem¹⁷. Z oświadczenia prymasa wynika, że po złożeniu relacji przez posłów i wyrażeniu zgody przez Władysława na zatwierdzenie paktów konwentów można będzie przystąpić do właściwego aktu nominacji. Nominację, zgodnie ze zwyczajem, poprzedzała przysięga złożona przez posłów w imieniu elekta, który osobiście – po dokonaniu akcie elekcyjnym – ponawiał ją w obliczu Boga i narodu w kościele św. Jana w Warszawie. Przysięgę, zwyczajem przodków, składali posłowie w środku koła generalnego¹⁸. Ze względu na utrzymujące się opady deszczu i rozmoczoną ziemię, w miejscu składania przysięgi rozłożono kobierzec biskupa krakowskiego, nie dysponując innym zabezpieczeniem¹⁹. Posłowie, klęcząc pod gołym niebem, złożyli publicznie przysięgę odczytaną przez J. Zadzika – kanclerza wielkiego koronnego i biskupa chełmińskiego, w asyście Albrychta Stanisława Radziwiłła – kanclerza wielkiego litewskiego, Tomasza Zamoyskiego – podkanclerzego koronnego, Pawła Stefana Sapiehy – podkanclerzego litewskiego, oraz Jana

¹⁶ Obioru Władysława IV dokonano za zgodą wszystkich uprawnionych do udziału w elekcji i obecnych na polu elekcyjnym (WAPGd. 300, 29/112, k. 310v; BCz. 124, k. 824; AGAD, ZBS 37/51, s. 120–130).

¹⁷ WAPGd. 300, 29/112, k. 321.

¹⁸ A. S. Radziwiłł, *Pamiętnik...*, t. 1, s. 236.

¹⁹ BCz. 124, s. 833.

Węzyka trzymającego krzyż, a także pozostałych obecnych senatorów i dygnitarzy Rzeczypospolitej²⁰. Po złożonej przysiędze J. Ossoliński zwrócił się do zebranych senatorów, posłów ziemskich i wszystkich przybyłych na tę uroczystość, z podziękowaniem w imieniu Władysława za okazany szacunek i przychylność względem jego osoby, oświadczając, że król Władysław, to co obecnie zostało zaprzysiężone, nie tylko *zaślubi*, lecz w samej istocie popiera i pochwała²¹. Świadcami nominacji byli królewiczowie: Jan Kazimierz, Karol Ferdynand, Jan Albert, Aleksander Karol. Prymas, przystępując do aktu nominacji, wygłosił mowę kończącą się następującymi słowami:

*...tedy z urzędu mego, powierzonego mi przez Rzeczpospolitą, nominuję Władysława Zygmunta III, wybranego wolnymi i zgodnymi głosami tej Rzeczypospolitej, na króla Polski*²².

Za pośrednictwem czterech marszałków wysłanych do Zamku Królewskiego, arcybiskup powiadomił Władysława o mianowaniu go na króla polskiego. Akt publikacji odczytał królowi Władysławowi – w imieniu pozostałych marszałków – Łukasz Opaliński, marszałek wielki koronny²³.

Po oznajmieniu przezeń o elekcji króla Władysława, królewicze dziękowali Rzeczypospolitej za okazaną ich bratu przychylność, a Jan Kazimierz – najstarszy z rodzeństwa, serdecznie wszystkim zebrany podziękował za wybór brata na tron królewski²⁴. Z inicjatywy J. Węzyka zebrani na polu elekcyjnym zaintonowali: *Te Deum laudamus*²⁵. Jak odnotował w swoim pamiętniku A. S. Radziwiłł, *dziwne, że w takim wielkim zgromadzeniu w najwyższym porządku wszystko się dokonało ku wielkiej radości i nie bez lez wzruszenia. Co gdy się skończyło, wszyscy wzajemnie się ściskali*²⁶. Po odśpiewaniu pieśni, konnica, jak i kilkadziesiąt chorągwi piechoty oddały salut²⁷. A. S. Radziwiłł tak odnotował ten moment: *Zdało się, że rozbrzmiewają i grzmią ziemia i niebo*²⁸. Wiwaty trwały ponad dwie godziny, po czym uczestnicy tej doniosłej i niepowtarzalnej uroczystości przy dźwiękach bębnow, trąb, fletów i innych instrumentów ruszyli do miasta, kończąc pochód dopiero późnym wieczorem²⁹.

²⁰ WAPGd. 300, 29/112, k. 321; A. S. Radziwiłł, *Pamiętnik...*, t. 1, s. 236.

²¹ WAPGd. 300, 29/112, k. 322.

²² A. S. Radziwiłł, *Pamiętnik...*, t. 1, s. 237.

²³ WAPGd. 300, 29/112, k. 322v.

²⁴ *Ibidem*, k. 322v.

²⁵ *Ibidem*, k. 323.

²⁶ A. S. Radziwiłł, *Pamiętnik...*, t. 1, s. 238.

²⁷ WAPGd. 300, 29/112, k. 323; BCz. 124, k. 833.

²⁸ A. S. Radziwiłł, *Pamiętnik...*, t. 1, s. 833.

²⁹ WAPGd. 300, 29/112, k. 323v.

Formalnie Władysław został królem 14 XI 1632 r. – w tydzień później od daty wyznaczonej na sejmie konwokacyjnym, gdy po odprawionym przez prymasa J. Wężyka nabożeństwie w kościele św. Jana nastąpiła uroczysta przysięga. Król podszedł do ołtarza i przysięgł na Ewangelię, że pakta konwenta, uprzednio zaprzysiężone w jego imieniu przez posłów, będą przez niego przestrzegane, jak również ponownie zaprzysiężone po koronacji³⁰. Z chwilą tą skończyło się sprawowanie władzy przez prymasa J. Wężyka jako interreksa, trwające 198 dni.

4

W trakcie oddawania głosów na Władysława spisywano je, by przygotować ogólny wykaz elektorów. W rękopisie wykaz sporządzono bezpośrednio po elekcji, ale drukiem wydano go dopiero w 1633 r. w Krakowie³¹. Znajduje się on w Zakładzie Narodowym im. Ossolińskich – Biblioteka PAN we Wrocławiu aż w pięciu egzemplarzach³², kopie zaś w wielu diariuszach sejmu elekcyjnego³³. Nie natrafiliśmy, niestety, na oryginał tego aktu.

Elektorami Władysława IV, Michała Korybuta Wiśniowieckiego i Stanisława Leszczyńskiego zainteresował się na początku XX w. J. Dunin-Borkowski, odnajdując ich nazwiska, a następnie układając je alfabetycznie. W takim układzie wykaz elektorów został przygotowany do druku wspólnie z M. Dunin-Wąsowiczem³⁴. Wydanie to jest jednak mało praktyczne, gdyż elektorów z trzech kolejnych elekcji przedstawiono łącznie, nie zachowując chronologii, co zmusza do wyszukiwania nazwisk i tytułów wyborców poszczególnych władców. Poza podsumowaniem głosów z kolejnych elekcji, nie poddano też – co istotne – analizie zawartych w tym wykazie danych personalnych.

³⁰ *Ibidem*, k. 323v; W. Bendza, *Władysław IV a kościół prawosławny (1632–1648)*, Rocznik Teologiczny Chrześcijańskiej Akademii Teologicznej 1978, R. XX, z. 2, s. 53; W. Czaplinski, *Władysław IV i jego czasy*, Warszawa 1972, s. 116–117.

³¹ Procedura wyboru króla polegała na stwierdzeniu dla każdej jednostki sejmikowej (województwa, ziemi) ustnej zgody wszystkich, a niezależnie od tego zbierano podpisy (*suffragia*). W Sobociński, *Akta...*, s. 26; E. Triller, *Bibliografia konstytucji sejmowych XVII wieku w Polsce w świetle badań archiwalnych*, Wrocław 1965, s. 55–56.

³² B.Ossol. XVII 18 203; XVII 18 210; XVII 18 028; XVII 18 032; XVII 18 597.

³³ BCz. MN 158, k. 200–200v; BCz. 363, k. 281–301; BJ 19/52, k. 257–279.

³⁴ *Elektorowie królów Władysława IV, Michała Korybuta, Stanisława Leszczyńskiego i spis stronników Augusta III*, t. I: 1908/9, zestawili w porządku abecadłowym: J. Dunin-Borkowski i M. Dunin-Wąsowicz, Rocznik Towarzystwa Heraldycznego, [Lwów] 1910.

5

Statystyczne wyliczenia pozwalają oszacować liczbę głosów oddanych na niektórych polskich władców elekcyjnych. Zagadnienie to ilustruje tabela 1, ułożona według liczby głosów oddanych na poszczególnych elekcjach³⁵.

Tabela 1: Liczba głosów oddanych na niektórych polskich królów elekcyjnych

Lp.	Król	Liczba oddanych głosów
1	August II Mocny	13 641
2	Stanisław Leszczyński	11 697
3	Michał Korybut Wiśniowiecki	11 271
4	Stanisław August Poniatowski	5 320
5	Jan Kazimierz	4 352
6	Władysław IV	3 543
7	Jan III Sobieski	3 450
8	August III	906
Razem		54 180

Największą – jak widać – liczbę elektorów miał August II, Stanisław Leszczyński i Michał Korybut Wiśniowiecki. Władysław IV uzyskał mniej głosów od Jana Kazimierza, ale więcej od Jana III Sobieskiego i Augusta III. Ogółem na ośmiu władców elekcyjnych oddano 54 180 głosów, co średnio stanowi 6 772 głosy. Z obliczeń wynika, że elektorów Władysława IV było w przybliżeniu o połowę mniej od podanej przeciętnej.

W połowie lat osiemdziesiątych XX w. dokładną analizę elektorów Władysława IV przeprowadził Włodzimierz Kaczorowski, wyodrębniając reprezentację Wielkopolski, Małopolski, Wielkiego Księstwa Litewskiego i Prus Królewskich³⁶. Poza zakresem jego zainteresowań pozostała reprezentacja Mazowsza i Podlasia.

Przeprowadzona przez nas kontrola obliczeń zestawionych przez J. Dunin-Wąsowicza potwierdziła, że na Władysława IV oddano faktycznie 3 543 głosy. Koronę reprezentowało 2 847 elektorów (tj. 80,3%), Litwę – 696 (19,7%). Na czterech Koroniarzy przypadał więc jeden Litwin. Dalsza analiza statystyczna ujawniła, że spośród 3 543 elektorów 618 (17,4%) było utytułowanych, natomiast 2 925 (82,6%) nie posiadało żadnego tytułu. Dla Korony

³⁵ *Ibidem*, s. 6–7.

³⁶ W. Kaczorowski, *Wielkopole wóród elektorów Władysława IV*, CPH 1984, t. 36, z. 2, s. 179–194; tenże, *Małopole wóród elektorów Władysława IV*, SH 1984, t. 27, z. 4, s. 571–592; tenże, *Reprezentacja Prus Królewskich wóród elektorów Władysława IV w 1632 roku*, *Zapiski Historyczne* 1985, t. 50, z. 2, s. 15–25; tenże, *Litwini wóród elektorów Władysława IV*, *Rocznik Białostocki* 1991, nr 17, s. 191–211.

wskaźniki te kształtowały się odpowiednio 475 (16,7%) : 2372 (82,3%), a dla Litwy 143 (20,5%) : 553 (79,5%). Ogólnie na czterech elektorów nieutytułowanych przypadła jeden utytułowany, przy czym dla Korony wskaźniki kształtowały się jak 5 : 1, a dla Litwy jak 4 : 1. Zagadnienie to ilustruje tabela 2.

Tabela 2: Elektorzy Władysława IV w podziale na Koroniarzy i Litwinów

Rzeczpospolita	Elektorzy				Razem	
	z tytułami		bez tytułów			
	l.b.	%	l.b.	%	l.b.	%
Korona	475	16,7	2372	83,3	2847	100,0
Litwa	143	20,5	553	79,5	696	100,0
Razem	618	17,4	2925	82,6	3 543	100,0

Liczby te nie są jednak precyzyjne, ostatnia bowiem strona wykazu elektorów Władysława IV zawiera adnotację wskazującą, że wymienieni wyborcy składali swe podpisy nie tylko we własnym imieniu, lecz również tych, którzy bezpośrednio po nominacji króla opuścili pole elekcyjne³⁷. W takich warunkach nietrudno o pomyłkę i można przyjąć, że w rzeczywistości liczba wyborców Władysława IV była zapewne wyższa, i to przypuszczalnie o kilkaset osób.

6

Celem artykułu jest wydzielenie reprezentacji Mazowsza i Podlasia uczestniczących w elekcji Władysława IV, według zachowanego wykazu elektorów. Przeprowadzenie takiej analizy jest próbą oceny aktywności politycznej Mazowszan i Podlasian na tle przedstawicieli pozostałych województw i ziem koronnych i litewskich. Pozwoli też zrewidować stereotyp o masowym udziale Mazowszan i Podlasian w wyborze Władysława IV.

Obliczeniami statystycznymi objęliśmy Mazowsze i Podlasie. Terytorium Mazowsza w epoce Wazów podzielone było na trzy województwa: mazowieckie, płockie i rawskie. Mazowieckie tworzyło dziesięć ziem (czerska, warszawska, wyszogrodzka, zakroczymska, różańska, nurska, liwska, wiska, ciechanowska, łomżyńska). Rawskie składało się z trzech ziem: gostyńskiej, rawskiej i sochaczewskiej, a płockie tworzyły dwie ziemie: zawkrzeńska i płocka³⁸.

³⁷ Nie tylko naszym, ale i tych, których wielka liczba zaraz po szczęśliwej nominacyjnej nie mogąc dla prętkiego odjazdu na podpisy swe czekać, rozjechała się i inszych w domach pozostałej braciej naszej imieniem modo quo supra podpisaliśmy się (cyt. za: *Elektorowie królów...*, s. 6).

³⁸ J. Chońska-Mika, *Sejmiki mazowieckie w dobie Wazów*, Warszawa 1998, s. 9.

Natomiast województwo podlaskie podczas sejmku lubelskiego w 1569 r. zostało inkorporowane do Korony, składało się z trzech ziem: drohickiej, mielnickiej i bielskiej. W każdej ziemi funkcjonowały odrębne sejmiki obradujące w ich stolicach. Sejmikiem generalnym właściwym dla województwa podlaskiego był obradujący w Warszawie „generał” mazowiecki³⁹. Potwierdza to *Instructuarium* kancelarii koronnej: ...sejmik generalny [...] tak Podlasia, jak Mazowsza odbywa się w Warszawie⁴⁰. Wyżej wymieniona instrukcja kancelarii koronnej potwierdza fakt przynależności Mazowsza i Podlasia do prowincji wielkopolskiej⁴¹.

Mazowsze i Podlasie posiadały na ogólną liczbę 3 543 suffragatorów Władysława IV, 1 132 swoich przedstawicieli, co stanowiło 32,0% ogółu wyborców, 48,4% stanowili elektorzy z pozostałych województw koronnych, a 19,6% z województw litewskich. Tak więc na trzech elektorów z pozostałych województw koronnych i litewskich przypadał jeden wyborca z Mazowsza i Podlasia. Z powyższego wyliczenia wynika, że Mazowszanie i Podlasianie stanowili większą grupę wyborców niż Litwini, Małopolanie i Wielkopolanie. Natomiast biorąc pod uwagę ogólną liczbę Koroniarzy wśród elektorów Władysława IV, Mazowszanie i Podlasianie stanowili tu mniejszą reprezentację. W przybliżeniu na 2,4 elektorów z pozostałych województw koronnych przypadał jeden reprezentant z Mazowsza i Podlasia. Reprezentacja Mazowsza bez Podlasia liczyła 984 wyborców, co stanowiło 27,77% ogółu wyborców⁴².

Dokładniejsza analiza statystyczna ujawniła, że wśród 3 543 elektorów – 618 (17,4%) było utytułowanych, z kolei aż 2 925 (82,6%) nie posiadało żadnego tytułu. Dla Mazowsza i Podlasia wskaźniki te kształtowały się następująco: 199 (17,6%) posiadało tytuł, a 933 (82,4%) elektorów było bez żadnego tytułu. W układzie globalnym Mazowszanie i Podlasianie posiadali 32,2% elektorów utytułowanych, pozostałe województwa koronne 45,7%, a województwa litewskie 23,1%. Jak wynika z powyższej analizy, na trzech elektorów utytułowanych z pozostałych województw koronnych i litewskich przypadał jeden elektor reprezentujący Mazowsze i Podlasie. W grupie wyborców utytułowanych z Korony, Mazowszanie i Podlasianie stanowili 41,9%, a elektorzy z pozostałych województw koronnych 58,1%, czyli

³⁹ Por. J. Gierowski, *Sejmik Generalny Księstwa Mazowieckiego na tle ustroju sejmikowego Mazowsza*, Wrocław 1948; *Urzednicy podlascy XVI–XVIII wieku. Spisy*, oprac. E. Dubas-Urwanowicz, W. Jarmolik, M. Kulecki, J. Urwanowicz, Kórnik 1994, s. 15.

⁴⁰ *Kancelaria koronna a sejm walny. Instructuarium*, oprac. i przeł., wstępem opatrzył W. Krawczuk, Warszawa 1995, s. 80.

⁴¹ *Ibidem*, s. 102.

⁴² J. Dzięgielewski (*Sejmy elekcyjne, elektorzy, elekcje 1573–1674*, Pułtusk 2003, s. 74) podał, że reprezentacja Mazowszan liczyła 982 wyborców Władysława IV, co stanowiło 27,72% ogółu suffragatorów.

w przybliżeniu na dwóch elektorów przypadał jeden reprezentant z Mazowsza i Podlasia.

Spośród wszystkich województw i ziem mazowieckich oraz województwa podlaskiego najliczniej zaprezentowały się województwa: podlaskie (148 wyborców), płockie (115 wyborców) i ziemia ciechanowska (115 wyborców). Najmniej liczną reprezentację miały ziemie: wyszogrodzka (32 wyborców) i sochaczewska (34 wyborców). Liczebność mazowieckiej i podlaskiej reprezentacji z podziałem na województwa i ziemie ilustruje tabela 3.

Tabela 3: Mazowiecy i podlascy elektorzy Władysława IV Wazy w podziale na województwa i ziemie

Województwo, ziemia	Elektorzy				Razem	
	z tytułami		bez tytułów			
	l.b.	%	l.b.	%	l.b.	%
Woj. mazowieckie z. czerska	19	23,5	62	76,5	81	100,0
Woj. mazowieckie z. warszawska	14	17,7	65	82,3	79	100,0
Woj. mazowieckie z. wiska	10	14,7	58	85,3	68	100,0
Woj. mazowieckie z. wyszogrodzka	11	34,4	21	65,6	32	100,0
Woj. mazowieckie z. zakroczymska	12	29,3	29	71,7	41	100,0
Woj. mazowieckie z. ciechanowska	11	9,6	104	90,4	115	100,0
Woj. mazowieckie z. łomżyńska	13	25,0	39	75,0	52	100,0
Woj. mazowieckie z. różańska	4	6,2	61	93,8	65	100,0
Woj. mazowieckie z. liwska	10	14,5	59	85,5	69	100,0
Woj. mazowieckie z. nurska	16	17,6	75	82,4	91	100,0
Woj. płockie	18	15,7	97	84,3	115	100,0
Woj. podlaskie	24	16,2	124	83,8	148	100,0
Woj. rawskie z. rawska	15	19,0	64	81,0	79	100,0
Woj. rawskie z. sochaczewska	11	32,4	23	67,6	34	100,0
Woj. rawskie z. gostyńska	11	17,5	52	82,5	63	100,0
Razem	199	17,6	933	82,4	1 132	100,0

Objaśnienie: Reprezentacje województwa płockiego i podlaskiego głosowały w ramach swoich województw bez podziału na ziemie.

Wśród elektorów reprezentujących Mazowsze i Podlasie było 12 senatorów, przy czym w pracach sejmu elekcyjnego uczestniczyło 13. W suffragii Władysława IV nie znalazł się Franciszek Wessel – kasztelan ciechanowski. Możemy przypuszczać, że wyjechał on z Warszawy przed zakończeniem sejmu elekcyjnego. Wśród wyborców nowego króla byli następujący mazowieccy i podlascy senatorowie: Stanisław Łubieński – biskup płocki, Jan Stanisław Karnkowski – wojewoda płocki, Stanisław Warszycki – wojewoda mazowiecki, Filip Wołucki – wojewoda rawski, Walenty Zieliński – kasztelan większy płocki, Mikołaj Giżycki – kasztelan większy czerski, Stanisław Niemira – kasztelan większy podlaski, Walenty Plichta – kasztelan większy rawski, Franciszek Filip Lipski – kasztelan mniejszy sochaczewski, Stanisław Wilkanowski – kasztelan mniejszy wyszogrodzki, Jan Brochowski – kasztelan mniejszy zakroczymski, Piotr Żabicki – kasztelan mniejszy liwski.

Należy zaznaczyć, że pod aktem elekcyjnym Władysława IV podpisało się 79 senatorów⁴³, co stanowiło 53,7% ówczesnego składu senatu. Z kolei wśród 3 543 elektorów senatorowie stanowili 2,2%, a w grupie 618 wyborców utytułowanych 12,7%. Z czego 12 senatorów reprezentowało Mazowsze i Podlasie, co stanowiło 8,2% wyborców Władysława reprezentujących 147-osobowy senat⁴⁴. Senatorowie z Mazowsza i Podlasia stanowili tylko 0,3% ogółu wyborców nowego króla, w grupie 618 elektorów utytułowanych stanowili 1,9%, z kolei wśród utytułowanych elektorów z Korony (475) – 2,5%. Spośród utytułowanych elektorów reprezentujących Mazowsze i Podlasie (199), senatorowie stanowili 6,0%. W elekcji królewicza Władysława Wazy uczestniczył jeden biskup, co stanowiło 8,3% w stosunku do pozostałych senatorów reprezentujących Mazowsze i Podlasie. Wśród wyborców było trzech wojewodów, co stanowiło 25,0%, czterech kasztelanów większych, co stanowiło 33,3% senatorów mazowieckich i podlaskich, czterech kasztelanów mniejszych, co stanowiło 33,3% senatorów z Mazowsza i Podlasia. Trzynastu senatorów (76,5%) reprezentujących Mazowsze i Podlasie wzięło udział w pracach sejmu elekcyjnego, a 12 złożyło swe podpisy pod aktem elekcji nowego władcy, co stanowiło 70,6% ustawowego składu Mazowszan i Podlasiów w senacie⁴⁵.

⁴³ Właściwie senatorów podpisujących się za wyborem nowego króla było 78, gdyż Jakub Zadzik podpisał się podwójnie – raz jako biskup chełmiński i ponownie jako kanclerz wielkiej korony.

⁴⁴ Skład senatu w owym czasie złożony był ze 147 osób, w tym 16 biskupów, 38 wojewodów, 38 kasztelanów większych, 49 kasztelanów mniejszych i 10 ministrów. Dzielił się oni także na 113 Koroniarzy, 27 Litwinów i 7 Inflantczyków.

⁴⁵ Pod aktem elekcyjnym podpisało się 12 senatorów z Mazowsza i Podlasia, wśród suffragatorów zabrakło kasztelana ciechanowskiego, który uczestniczył w pracach sejmu, lecz nie złożył swego podpisu pod aktem elekcyjnym. Ustawowy skład Mazowszan i Podlasiów w senacie liczył 17 osób. Na elekcję nie stawiła się grupa 4 senatorów reprezentujących Mazowsze i Podlasie. Byli wśród nich: wojewoda podlaski, kasztelan mniejszy warszawski, gostyński i wiski.

7

Analizując frekwencję senatorów z Mazowsza i Podlasia wśród wyborców Władysława IV, wyróżniamy jednego biskupa, co stanowiło 100% ustawowego składu senatu dla Mazowsza i Podlasia, trzech wojewodów – 75%, czterech kasztelanów większych, co stanowiło 100%, czterech kasztelanów mniejszych, co stanowiło 50% ustawowego składu Mazowszan i Podlasian w senacie.

Z powyższego wywodu wynika że największą frekwencją wśród senatorów mazowieckich i podlaskich (elektorów Władysława IV) wykazali się biskupi i kasztelanowie więksi, po nich wojewodowie, natomiast najmniej liczni pod względem frekwencji byli kasztelanowie mniejsi. Powyższą analizę senatorów mazowieckich i podlaskich przedstawia tabela 4.

Tabela 4: Skład i frekwencja senatorów z Mazowsza i Podlasia wśród wyborców Władysława IV

Senatorowie	Uczestnik elekcji		Elektor Władysława IV		Nieobecny na sejmie elekcyjnym		Ustawowy skład senatu dla Mazowsza i Podlasia	
	l.b.	%	l.b.	%	l.b.	%	l.b.	%
Biskupi	1	100,0	1	100,0	0	0,0	1	100,0
Wojewodowie	3	75,0	3	75,0	1	25,0	4	100,0
Kasztelanowie więksi	4	100,0	4	100,0	0	0,0	4	100,0
Kasztelanowie mniejsi	5	62,5	4	50,0	3	37,5	8	100,0
Razem	13	76,5	12	70,6	4	23,5	17	100,0

Kolejną grupą wyborców Władysława IV byli urzędnicy ziemscy. W tej grupie wyróżniamy następujące urzędy według ich starszeństwa: podkomorzy, chorąży, sędzia, stolnik, podczaszy, podsędek, podstoli, cześnik, łowczy, wojski, pisarz, miecznik, skarbnik, komornik, podwojewodzi, leśniczy i żupnik.

Z analizy statystycznej wynika, że urzędnicy ziemscy stanowili 10,1% ogółu wyborców nowego króla. Z kolei w grupie wyborców utytułowanych stanowili aż 57,9%⁴⁶. Na tym tle urzędnicy ziemscy z Mazowsza i Podlasia (135) stanowili 3,8% w stosunku do wszystkich wyborców nowego króla. Natomiast w grupie 618 elektorów utytułowanych stanowili oni 21,9%, wśród koroniarzy (475) posiadających tytuły – 28,4%, a w grupie 199 elektorów z Mazowsza i Podlasia urzędnicy ziemscy stanowili 67,8%. Największą grupę wśród mazowieckich i podlaskich urzędników ziemskich stanowili: pisarze – 9,6%, chorążowie – 8,9%, podkomorzowie, podczaszowie i stolnicy – 7,4%,

⁴⁶ W. Kaczorowski, *Wielkopole...*, s. 185.

skarbnicy – 3,7%, natomiast najmniejszą grupę stanowili: miecznicy – 2,2%, leśniczowie i żupnicy – po 0,7%. Zestawienie liczby urzędników ziemskich z Mazowsza i Podlasia ilustruje tabela 5.

Tabela 5: Mazowiecy i podlascy urzędnicy ziemscy wśród elektorów Władysława IV zestawieni według ważności urzędów ziemskich

Urząd ziemski	I.b.	%
Podkomorzy	10	7,4
Choraży	12	8,9
Sędzia	9	6,7
Stolnik	10	7,4
Podczaszy	10	7,4
Podsędek	10	7,4
Podstoli	9	6,7
Cześnik	8	5,9
Łowczy	9	6,7
Wojski	11	8,2
Pisarz	13	9,6
Miecznik	3	2,2
Skarbnik	5	3,7
Komornik	9	6,7
Podwojewodzi	5	3,7
Leśniczy	1	0,7
Żupnik	1	0,7
Razem	135	100,0

Urzędnicy ziemscy z Mazowsza w podziale na województwa i ziemie, usystematyzowani według starszeństwa urzędu.

■ **Woj. mazowieckie, ziemia czerska**

Podkomorzy czerski – Zygmunt Parys; choraży czerski – Zygmunt Oborski; sędzia czerski – Mikołaj Boglewski; stolnik czerski – Bartłomiej Grabianka⁴⁷; podczaszy czerski – Krzysztof Opacki⁴⁸; podsędek czerski – Jan Całowański; łowczy czerski – Jerzy Leżeński; wojski czerski – Seweryn Kurdwanowski; podwojewodzi czerski – Aleksander Magnuszewski; podwojewodzi warszawski – Jan Walbach⁴⁹.

■ **Woj. mazowieckie, ziemia warszawska**

Podkomorzy warszawski – Zygmunt Opacki; choraży warszawski – Wojciech Opacki; sędzia warszawski – Teofil Grzybowski; stolnik warszawski – Wojciech

⁴⁷ Bartłomiej Grabianka – stolnik czerski, podpisał się dwukrotnie: z ziemią czerską i ziemią warszawską.

⁴⁸ Krzysztof Opacki – podczaszy czerski, podpisał się dwukrotnie: z ziemią czerską i ponownie z ziemią wiską.

⁴⁹ Jan Walbach – podwojewodzi warszawski, podpisał się z ziemią czerską.

Gliniecki; podsędek warszawski – Wojciech Świeszewski; cześnik warszawski – Stanisław Głoskowski; łowczy warszawski – Wiktorian Krzyżanowski; wojski warszawski – Andrzej Mokronowski; pisarz warszawski – Kasper Rusiecki; skarbnik warszawski – Andrzej Prażmowski⁵⁰.

■ **Woj. mazowieckie, ziemia wiska**

Podkomorzy wiski – Jakub Grajewski; sędzia wiski – Jan Mocarski; cześnik wiski – Andrzej Kossakowski; łowczy wiski – Kazimierz Brzostowski; pisarz wiski – Adam Glinka Januszewski.

■ **Woj. mazowieckie, ziemia wyszogrodzka**

Podkomorzy wyszogrodzki – Adam Wilkanowski; chorąży wyszogrodzki – Andrzej Niszczycki; stolnik wyszogrodzki – Jakub Kobylnicki; podsędek wyszogrodzki – Marcin Ciołkowski; cześnik wyszogrodzki – Mikołaj Wilkanowski; wojski wyszogrodzki – Andrzej Nakwaski; skarbnik wyszogrodzki – Adrian Nieborski; podwojewodzi wyszogrodzki – Marcjjan Sarnowski.

■ **Woj. mazowieckie, ziemia zakroczymska**

Podkomorzy zakroczymski – Mikołaj Łopacki; chorąży zakroczymski – Stanisław Skaszewski; stolnik zakroczymski – Adam Bieliński; podczaszy zakroczymski – Jan Rybski; wojski zakroczymski – Wojciech Lelewski; pisarz zakroczymski – Krzysztof Brochowski; miecznik sochaczewski – Adam Szczemski⁵¹; komornik zakroczymski – Jakub Godaczewski; podwojewodzi zakroczymski – Stanisław Szczypierski.

■ **Woj. mazowieckie, ziemia ciechanowska**

Chorąży ciechanowski – Krzysztof Narzymski; sędzia ciechanowski – Stanisław Krasicki; stolnik ciechanowski – Stanisław Młocki; cześnik ciechanowski – Wojciech Gołyński; łowczy ciechanowski – Wawrzyniec Godzimiński; pisarz ciechanowski – Jan Kukliński.

■ **Woj. mazowieckie, ziemia łomżyńska**

Podkomorzy łomżyński – Piotr Zamoyski; chorąży łomżyński – Szczęsny Hłowski; sędzia łomżyński – Jan Olszewski; podczaszy wiski – Aleksander Hłowski⁵²; podsędek łomżyński – Szymon Milewski; podstoli łomżyński – Stanisław Hłowski; cześnik łomżyński – Stanisław Laskowski; wojski łomżyński – Adam Bagiński; pisarz łomżyński – Stanisław Baranowski; pisarz zambrowski – Aleksander Meżyński.

■ **Woj. mazowieckie, ziemia różańska**

Podczaszy różański – Stanisław Glinka; podstoli różański – Jakub Glinka; komornik różański – Wojciech Krzyżewski.

⁵⁰ Andrzej Prażmowski – skarbnik warszawski, podpisał się dwukrotnie, z ziemią warszawską i ziemią czerską.

⁵¹ Adam Szczemski – miecznik sochaczewski, podpisał się z ziemią zakroczymską.

⁵² Aleksander Hłowski – podczaszy wiski, podpisał się z ziemią łomżyńską.

■ Woj. mazowieckie, ziemia liwska

Podkomorzy liwski – Stanisław Cieciszewski; chorąży liwski – Jacynt Młodziejowski; sędzia liwski – Wojciech Zaliwski; podstoli liwski – Abram Cieciszewski; wojski liwski – Jan Zabicki; skarbnik liwski – Maciej Broszkowski.

■ Woj. mazowieckie, ziemia nurska

Podkomorzy nurski – Stanisław Brzoska; chorąży nurski – Jakub Pogorzelski; sędzia nurski – Walenty Niedziałkowski; stolnik nurski – Jan Olecki; podczaszy nurski – Jachym Brzoska; podsędek nurski – Wojciech Woliński; podstoli nurski – Zbigniew Ossoliński⁵³; podstoli drohicki – Stanisław Chadziński⁵⁴; łowczy nurski – Mikołaj Radzyński; wojski nurski – Mateusz Woliński; pisarz nurski – Szymon Jabłonowski; skarbnik nurski – Łukasz Sutkowski; komornik nurski – Jarosz Grodzicki; komornik nurski – Wawrzyniec Wyszomierski.

■ Woj. płockie

Chorąży płocki – Marcin Radzanowski; sędzia płocki – Stanisław Kryski; stolnik płocki – Jan Zieliński; podczaszy płocki – Stanisław Piwo; podczaszy dobrzyński – Andrzej Kruszowski⁵⁵; podsędek zawkrzyński – Jan Zaborowski; podstoli płocki – Grzegorz Kęczewski; łowczy płocki – Jakub Kosmaczewski; pisarz zawkrzyński – Wojciech Drozdowski; miecznik ciechanowski – Stanisław Szarbiewski⁵⁶; skarbnik płocki – Stanisław Kłokocki.

■ Woj. podlaskie⁵⁷

Podkomorzy drohicki – Marek Wodyński; podkomorzy mielnicki – Gabriel Jerzykowiec; sędzia mielnicki – Adam Raczko; podczaszy podlaski – Stanisław Lewicki; podsędek mielnicki – Jan Biernacki; podstoli podlaski – Jan Karp; podstoli sanocki – Samuel Umiński; cześnik podlaski – Krzysztof Brzozowski; wojski drohicki – Jan Puchalski; wojski mielnicki – Stanisław Mogiliński; pisarz mielnicki – Jan Trojanowski; pisarz bielski – Krzysztof Brzozowski; komornik drohicki – Jan Zaleski; komornik bielski – Panteleon Łyczko; komornik mielnicki – Sebastian Tarkowski; leśniczy merecki – Paweł Niewiarowski.

■ Woj. rawskie, ziemia rawska

Chorąży rawski – Piotr Załuski; stolnik rawski – Grzegorz Dunin; podczaszy rawski – Jan Krosnowski; podsędek rawski – Melchior Łuba Głaczyński; cześnik rawski – Wawrzyniec Załuski; wojski rawski – Maciej Lipski; pisarz

⁵³ Zbigniew Ossoliński – podstoli nurski, podpisał się dwukrotnie; z ziemią nurską i województwem podlaskim.

⁵⁴ Stanisław Chadziński – podstoli drohicki, podpisał się z ziemią nurską.

⁵⁵ Andrzej Kruszowski – podczaszy dobrzyński, podpisał się z województwem płockim.

⁵⁶ Stanisław Szarbiewski – miecznik ciechanowski, podpisał się z województwem płockim.

⁵⁷ Stanisław Aleksander Łoknicki – wojski brzeski, podpisał się dwukrotnie: z województwem brzeskim i podlaskim.

rawski – Mikołaj Łajszczewski; komornik rawski – Jan Świejkowski; podwojewodzi rawski – Łukasz Bronowski; żupnik rawski – Seweryn Kurzeski.

■ **Woj. rawskie, ziemia sochaczewska**

Choraży sochaczewski – Kasper Lipski; stolnik sochaczewski – Józef Stamirowski; podsędek sochaczewski – Stanisław Nieborowski; podstoli sochaczewski – Stanisław Plichta; łowczy sochaczewski – Andrzej Pudłowski; wojski sochaczewski – Stanisław Chodakowski; pisarz sochaczewski – Adam Brochowski; komornik sochaczewski – Tomasz Badowski.

■ **Woj. rawskie, ziemia gostyńska**

Choraży gostyński – Marcjjan Bykowski⁵⁸; stolnik gostyński – Wojciech Stępowski; podczaszy gostyński – Wawrzyniec Stamirowski; podsędek gostyński – Rafał Grabski; cześnik gostyński – Stefan Ciechomski; łowczy gostyński – Florian Stępowski; łowczy dobrzyński – Piotr Piwo⁵⁹; pisarz gostyński – Wojciech Kacki; miecznik gostyński – Wawrzyniec Podczaski.

Trzecią grupą utytułowanych wyborców Władysława IV byli urzędnicy grodzcy. Stanowili oni 2,6% wyborców Władysława IV, natomiast w grupie wyborców utytułowanych stanowili 15,1%. Mazowieccy i podlascy urzędnicy grodzcy stanowili 0,9% wśród wyborców nowego króla. Wśród 618 elektorów utytułowanych Władysława IV, stanowili 5,2%, z kolei wśród utytułowanych elektorów z Korony (475), urzędnicy grodzcy stanowili 6,7%. Na tle reprezentacji mazowieckiej i podlaskiej (199) wśród wyborców nowego króla, urzędnicy grodzcy stanowili 16,1%. Najliczniejszą grupę spośród mazowieckich i podlaskich urzędników grodzkich stanowili starostowie – 53,1%, podstarostowie – 34,4%, natomiast najmniej liczni byli pisarze grodzcy – 9,4% i burgrabiowie – 3,1%. Powyższe obliczenia ukazuje tabela 6.

Tabela 6: Urzędnicy grodzcy z Mazowsza i Podlasia wśród elektorów Władysława IV

Urząd grodzki	l.b.	%
Starosta grodowy	17	53,1
Podstarości	11	34,4
Pisarz grodzki	3	9,4
Burgrabia	1	3,1
Razem	32	100,0

⁵⁸ Marcjjan Bykowski – choraży gostyński, podpisał się dwukrotnie: z ziemią gostyńską i województwem sieradzkim.

⁵⁹ Piotr Piwo – łowczy dobrzyński, podpisał się z ziemią gostyńską.

A oto wykaz mazowieckich i podlaskich urzędników grodzkich z podziałem na województwa i ziemie:

■ **Woj. mazowieckie, ziemia czerska**

Starosta czerski – Adam Hieronim Parys; podstarości czerski – Kasper Rykowski.

■ **Woj. mazowieckie, ziemia warszawska**

Starosta warszawski – Stefan Dobrogost Grzybowski; podstarości warszawski – Jan Nagorka.

■ **Woj. mazowieckie, ziemia wiska**

Starosta wiski – Mikołaj Kosakowski; starosta gołbiński – Jan Kosakowski; podstarości wąsosi – Jan Świderski; podstarości wiski – Maciej Grądzki.

■ **Woj. mazowieckie, ziemia wyszogrodzka**

Starosta wyszogrodzki – Michał Karnkowski; podstarości wyszogrodzki – Walenty Duplicki.

■ **Woj. mazowieckie, ziemia ciechanowska**

Starosta ciechanowski – Jakub Podolski; starosta janowski – Jan Duczyński; podstarości ciechanowski – Stanisław Słubowski.

■ **Woj. mazowieckie, ziemia łomżyńska**

Starosta łomżyński – Piotr Zamoyski; podstarości zambrowski – Jakub Pietka Sobolewski.

■ **Woj. mazowieckie, ziemia różańska**

Starosta różański – Wojciech Wesel Różański.

■ **Woj. mazowieckie, ziemia liwska**

Starosta liwski – Jan Oborski; podstarości liwski – Jan Wierzbicki.

■ **Woj. mazowieckie, ziemia nurska**

Starosta nurski – Jan Chodziński; podstarości nurski – Marcin Milewski.

■ **Woj. płockie**

Starosta płocki – Ludwik Krasieński; starosta bobrownicki – Jan Cerski; pisarz grodzki płocki – Paweł Kargowski.

■ **Woj. podlaskie**

Starosta brański – Prokop Leśniowski; podstarości mielnicki – Wojciech Kochański; podstarości drohicki – Mateusz Rokitnicki; burgrabia mielnicki – Adam Hornowski; pisarz grodzki brański – Mikołaj Bruszewski.

■ **Woj. rawskie, ziemia rawska**

Starosta rawski – Sebastian Wołucki; pisarz grodzki radomski – Jakub Rogowski.

■ **Woj. rawskie, ziemia gostyńska**

Starosta gostyński – Oktawian Plichta; starosta stanisławowski – Piotr Małachowski.

Wśród utytułowanych elektorów Władysława IV znaleźli się również urzędnicy dworscy. Stanowili oni 1,9% ogółu elektorów, natomiast w kategorii wyborców utytułowanych stanowili 10,8%, w tym koronni – 8,7%, a litewscy

– 2,1%. Urzędników dworskich z Mazowsza i Podlasia było 20, co stanowiło w grupie 618 wyborców utytułowanych 3,2%, wśród Koroniarzy (475) – 4,2%, a na tle utytułowanych Mazowszan i Podlasian – 10,1%. Najliczniejszą grupę spośród mazowieckich i podlaskich urzędników dworskich stanowili: dworzanie królewscy – 45,0%, sekretarze królewscy – 20,0%, natomiast najmniej liczni byli komornicy królewscy i pisarze królewscy – po 5,0%.

W kategorii urzędników dworskich z Mazowsza i Podlasia zabrakło reprezentantów z ziem: wyszogrodzkiej, różańskiej, nurskiej i sochaczewskiej. Powyższe obliczenia przedstawia tabela 7.

Tabela 7: Mazowieccy i podlascy urzędnicy dworscy wśród elektorów Władysława IV

Urząd dworski	l.b.	%
Stanowniczy	1	5,0
Dworzanin królewski	9	45,0
Komornik królewski	1	5,0
Sekretarz królewski	4	20,0
Pokojowy królewski	2	10,0
Pisarz królewski	1	5,0
Pisarz skarbowy	2	10,0
Razem	20	100,0

A oto wykaz mazowieckich i podlaskich urzędników dworskich w podziale na województwa i ziemie:

■ **Woj. mazowieckie, ziemia czerska**

Stanowniczy królewski – Jakub Aleksander Biedrzycki; dworzanie królewscy – Jan Prażmowski; dworzanie królewscy – Paweł Warszycki; dworzanie królewscy – Janusz Oborski; komornik królewski – Jan Szczęsny Prażmowski.

■ **Woj. mazowieckie, ziemia warszawska**

Sekretarz królewski – Wawrzyniec Prażmowski; dworzanie królewscy – Władysław Zdarski.

■ **Woj. mazowieckie, ziemia wiska**

Pokojowy królewski – Andrzej Kosakowski.

■ **Woj. mazowieckie, ziemia zakroczymska**

Dworzanie królewscy – Hieronim Gołyński; dworzanie królewscy – Konstanty Gołyński.

■ **Woj. mazowieckie, ziemia ciechanowska**

Dworzanie królewscy – Adam Niszczycki; pokojowy królewski – Jan Kazimierz Krasicki.

■ **Woj. mazowieckie, ziemia łomżyńska**

Pisarz królewski – Mikołaj Choromański.

■ **Woj. mazowieckie, ziemia liwska**

Sekretarz królewski – Jakub Kazimierz Żabicki.

■ Woj. płockie

Sekretarz królewski – Jan Racibor Starczewski.

■ Woj. podlaskie

Pisarz skarbowy – Samuel Korzuchowski; pisarz skarbowy – Stanisław Piotrowski.

■ Woj. rawskie, ziemia rawska

Sekretarz królewski – Mikołaj Krosnowski.

■ Woj. rawskie, ziemia sochaczewska

Dworzanin królewski – Marcin Nieborowski; dworzanie królewski – Mikołaj Radziejowski.

Utytułowanych elektorów mazowieckich i podlaskich przedstawia tabela 8.

Podsumowując powyższe wyliczenia, możemy stwierdzić, przyjmując jednak we wszystkich przedstawionych wyliczeniach pewien margines błędu, że:

1. Na liczbę 3 543 elektorów Władysława IV, reprezentacja Mazowsza i Podlasia liczyła 1132 swych przedstawicieli, co stanowiło 32% ogółu suffragatorów. Na trzech elektorów z pozostałych województw koronnych i litewskich przypadał jeden reprezentant Mazowsza i Podlasia.
2. Na liczbę 2 847 elektorów z Korony, Mazowszanie i Podlasianie (1 132) stanowili 39,8%; w przybliżeniu na trzech elektorów z Korony przypadał jeden reprezentant Mazowsza i Podlasia.
3. Z kolei w układzie globalnym Mazowszanie i Podlasianie posiadali 199 elektorów utytułowanych, co stanowiło 32,2% ogółu wyborców utytułowanych, pozostałe województwa koronne liczyły 44,7%, a litewskie – 23,1%. Na trzech elektorów utytułowanych z pozostałych województw koronnych i litewskich przypadał jeden reprezentant z Mazowsza i Podlasia.
4. W grupie wyborców utytułowanych z Korony, Mazowszanie i Podlasianie stanowili 41,9%, a elektorzy z pozostałych województw koronnych – 58,1%, czyli w przybliżeniu na dwóch elektorów z Korony przypadał jeden reprezentant Mazowsza i Podlasia.
5. Poszczególne grupy elektorów utytułowanych z Mazowsza i Podlasia kształtował się następująco: urzędnicy ziemscy – 67,8%, urzędnicy grodzcy – 16,1, urzędnicy dworscy – 10,1% i senatorowie – 6,0%.
6. W poszczególnych kategoriach wyżej wymienionych grup elektorów najliczniej zaprezentowali się: wśród senatorów – kasztelanowie więksi (33,3%); wśród urzędników ziemskich – pisarze (9,6%); wśród urzędników grodzkich – starostowie grodowi (53,1%); wśród urzędników dworskich – dworzanie (45,0%).

W wyborze polskich królów elekcyjnych brało udział od kilkudziesięciu tysięcy elektorów (w roku 1573, 1575, 1587, 1669) do 3,5 tys. w roku 1632. Stanowiło to – jak wyliczył J. Dziegielewski – (pomijając pierwszą elekcję) ok. 6–7% ogółu uprawnionych. Niewielka liczba elektorów zjawiała się na

Tabela 8: Utytułowani elektorzy mazowieccy i podlascy (senatorowie, urzędnicy ziemscy, grodscy i dworscy) na tle województw i ziem

Województwo, ziemia	Elektorzy utytułowani								Razem	
	senatorowie		urzędnicy ziemscy		urzędnicy grodscy		urzędnicy dworscy			
	l.b.	%	l.b.	%	l.b.	%	l.b.	%	l.b.	%
Woj. mazowieckie z. czerska	2	10,5	10	52,6	2	10,5	5	26,4	19	100,0
Woj. mazowieckie z. warszawska	–	–	10	71,4	2	14,3	2	14,3	14	100,0
Woj. mazowieckie z. wiska	–	–	5	50,0	4	40,0	1	10,0	10	100,0
Woj. mazowieckie z. wyszogrodzka	1	9,1	8	72,7	2	18,2	–	–	11	100,0
Woj. mazowieckie z. zakroczymska	1	8,3	9	75,0	–	–	2	16,7	12	100,0
Woj. mazowieckie z. ciechanowska	–	–	6	54,6	3	27,3	2	18,1	11	100,0
Woj. mazowieckie z. łomżyńska	–	–	10	76,9	2	15,4	1	7,7	13	100,0
Woj. mazowieckie z. różańska	–	–	3	75,0	1	25,0	–	–	4	100,0
Woj. mazowieckie z. liwska	1	10,0	6	60,0	2	20,0	1	10,0	10	100,0
Woj. mazowieckie z. nurska	–	–	14	87,5	2	12,5	–	–	16	100,0
Woj. płockie	3	16,7	11	61,1	3	16,7	1	5,5	18	100,0
Woj. podlaskie	1	4,2	16	66,7	5	20,8	2	8,3	24	100,0
Woj. rawskie z. rawska	2	13,3	10	66,7	2	13,3	1	6,7	15	100,0
Woj. rawskie z. sochaczewska	1	9,1	8	72,7	–	–	2	18,2	11	100,0
Woj. rawskie z. gostyńska	–	–	9	81,8	2	18,2	–	–	11	100,0
Razem	12	6,0	135	67,8	32	16,1	20	10,1	199	100,0

sejm elekcyjny i elekcję w roku 1632, gdyż mieli oni w rzeczywistości potwierdzić tylko wybór jedyne go kandydata królewicza Władysława Wazę⁶⁰.

Poza zaprezentowanymi wyliczeniami, pożyteczny będzie zamieszczony imienny wykaz nieutytułowanych elektorów Władysława IV, reprezentujących Mazowsze i Podlasie. Można uznać reprezentację nieutytułowanych elektorów z Mazowsza i Podlasia za liczną, wśród nieutytułowanych wyborców Władysława IV, gdyż na 2925 elektorów Władysława IV, Mazowszanie i Podlasianie posiadali 933 swoich przedstawicieli, co stanowi 31,9%. Można zatem przyjąć prawidłowość, że na trzech elektorów nieutytułowanych z pozostałych województw koronnych i litewskich przypadał jeden wyborca reprezentujący Mazowsze i Podlasie. Zamieszczamy również wykaz nieutytułowanych elektorów z Mazowsza i Podlasia (zob. aneks).

Aneks: Wykaz mazowieckich i podlaskich nieutytułowanych elektorów Władysława IV – w podziale na województwa i ziemie

■ Ziemia czerska, województwo mazowieckie

1. Biejkowski Abram	25. Magnuszewski Jan
2. Błędowski Jan	26. Oborski Kaspar
3. Błędowski Piotr	27. Oborski Konstanty Janusz
4. Boski Dobrogost	28. Oborski Konstanty Janusz
5. Byczyński Jakub	29. Oborski Marian
6. Całowański Aleksander	30. Oborski Stanisław
7. Całowański Stanisław	31. Oczosalski Andrzej
8. Cieciszewski Seweryn	32. Ogrodziński Jan
9. Gliniecki Stanisław	33. Ogrodziński Walerian
10. Grabianka Jan	34. Olszewski Stanisław
11. Goliański Mateusz	35. Opacki Mikołaj
12. Jahodyński Andrzej	36. Opacki Wojciech
13. Jedwabiński Stanisław	37. Parys Andrzej Hieronim
14. Kobylski Mikołaj	38. Pilik Wawrzyniec
15. Koziełkowski Mikołaj	39. Pracki Adam
16. Krasowski Tomasz	40. Prażmowski Adam
17. Leśniowski Jan	41. Prażmowski Marcin
18. Leżeński Marian	42. Prażmowski Marcja
19. Lisowski Arnold	43. Prażmowski Mikołaj
20. Lisowski Felicjan	44. Prażmowski Olbrycht
21. Lisowski Jan	45. Prażmowski Piotr
22. Lisowski Kasper	46. Prażmowski Remigiusz Otto
23. Łoski Adrian	47. Prażmowski Wawrzyniec
24. Machnacki Marcja	48. Raciborski Marcin

⁶⁰ J. Dzięgielewski, *Sejmy elekcyjne...*, s. 202–203.

49. Raciborski Walerian	56. Staniszewski Trojan
50. Rudzki Wojciech	57. Trzebiński Zygmunt
51. Rykalski Kasper	58. Uleniecki Florian
52. Rykalski Kasper	59. Uleniecki Jan
53. Staniszewski Jakub	60. Uwielński Jan
54. Staniszewski Kasper	61. Wieszczycki Chryzostom
55. Staniszewski Tobiasz	62. Zawisza Abram

■ Ziemia warszawska, wojwództwo mazowieckie

1. Chrzanowski Andrzej	34. Petrykowski Walerian
2. Głuchowski Marcin	35. Płochocki Adam
3. Gołkowski Marcja	36. Płochocki Jan
4. Gorzszakot Krzysztof	37. Płochocki Marcja
5. Gorzszakot Remian	38. Płochocki Sebastian
6. Gorzszakot Samuel	39. Prazmowski Adam
7. Grot Maciej	40. Rakowski Maksymilian
8. Grzybowski Jan	41. Rakowski Tomasz
9. Jezierzynski Stanisław	42. Reczajski Wojciech
10. Jezierzynski Wojciech	43. Rembieliński Andrzej
11. Jeziorkowski Adam	44. Rembieliński Dobrogost
12. Jeziorkowski Wojciech	45. Rembieliński Stanisław
13. Kłodziński Jakub	46. Rusiecki Albert
14. Kołczyński Jan	47. Rusiecki Krzysztof
15. Kołczyński Wojciech	48. Rusiecki Marcja
16. Kotowski Kazimierz	49. Rylski Spytek
17. Kukliński Jakub	50. Słańczewski Jan
18. Mirowski Jan	51. Sławoszowski Mikołaj
19. Mokronowski Wojciech	52. Stamirowski Józef
20. Nagorka Adrian	53. Stanclewski Marcin
21. Nietyksa Marcja	54. Staniszewski Krzysztof
22. Nietyksa Mikołaj	55. Święcicki Jacek
23. Nietyksa Teofil	56. Święcicki Jakub
24. Nowodworski Jerzy	57. Święcicki Kasper
25. Okęcki Jan	58. Święcicki Kazimierz
26. Opacki Jarosz	59. Święcicki Ludwik
27. Opacki Wojciech Ignacy	60. Święcicki Stanisław
28. Osuchowski Walenty	61. Święcicki Wojciech
29. Otrębus Andrzej	62. Zaleski Remigian
30. Parzniewski Jan	63. Zaremba Marcin
31. Peclawski Krzysztof	64. Zdzarski Jan
32. Petkowski Adam	65. Zieleński Mikołaj
33. Petrykowski Marcin	

■ Ziemia wiska, wojwództwo mazowieckie

1. Barzykowski Jan	6. Brzostowski Adam
2. Barzykowski Krzysztof	7. Brzostowski Maciej
3. Brodowski Wojciech	8. Brzostowski Wojciech
4. Brunak Jan	9. Burzyński Wojciech
5. Brunak Maciej	10. Chrostowski Augustyn

11. Chyliński Marcin	35. Ławski Stanisław
12. Doliwa Samuel	36. Łepicki Stanisław
13. Drozdowski Gabriel	37. Łepicki Wojciech
14. Glinka Paweł	38. Łojewski Andrzej
15. Glinka Tomasz	39. Mazowski Mikołaj
16. Grajewski Jan	40. Miński Maciej
17. Grodzki Zygmunt	41. Mocarski Jan
18. Grot Wojciech Biedrzycki	42. Olszyński Jan
19. Jedwabiński Stanisław	43. Olszyński Stanisław
20. Jeziorkowski Adam	44. Pieńkowski Paweł
21. Jeziorkowski Wojciech	45. Rogalski Maciej
22. Karwowski Adam	46. Słucki Stefan
23. Karwowski Jan	47. Stajewski Aleksander
24. Karwowski Józef	48. Szczuka Jan
25. Karwowski Wojciech	49. Świdzki Bartłomiej
26. Kosakowski Jan	50. Świdzki Kasper
27. Kosakowski Władysław	51. Świdzki Marcin
28. Kostkowski Adam	52. Truszkowski Maciej
29. Kraszewski Stanisław	53. Wierciszewski Wojciech
30. Kuczewski Kasper	54. Wykowski Jan
31. Kuczewski Piotr	55. Zaliwski Stanisław
32. Kuczewski Stefan	56. Zamoyski Paweł
33. Kuczewski Wojciech	57. Zamoyski Wawrzyniec Ignacy
34. Ławski Jan	58. Zwonkowski Zygmunt

■ Ziemia wyszogrodzka, województwo mazowieckie

1. Arciechowski Jakub	12. Nieborski Wojciech
2. Głowański Szczęśny	13. Niszczycki Adam
3. Gomoński Andrzej	14. Rybiński Mikołaj
4. Hosius Stanisław	15. Siromski Bartłomiej
5. Kamieński Piotr	16. Trzcziński Jerzy Szczęśny
6. Kampo Gabriel	17. Wilkanowski Piotr
7. Kobylnicki Adam	18. Wilkanowski Zbigniew
8. Kobylnicki Rafał	19. Zarebiński Szczęśny
9. Lasocki Tomasz	20. Zarebiński Zygmunt
10. Lasocki Walenty	21. Zbański Stanisław
11. Lewicki Krzysztof	

■ Ziemia zakroczymska, województwo mazowieckie

1. Bieliński Mikołaj	11. Lagona Mikołaj
2. Brochowski Jan	12. Lepicki Wawrzyniec
3. Grabia Wojciech Mazowski	13. Łopacki Adam
4. Komorowski Grzegorz	14. Łopacki Jan
5. Komorowski Jan	15. Nosilski Marcin Samuel
6. Komorowski Jan	16. Pięciorocki Andrzej
7. Komorowski Stanisław	17. Pijanowski Adam
8. Koszewski Andrzej	18. Pniewski Wojciech
9. Koszewski Piotr	19. Pogorzelski Stefan
10. Kowalewski Adam	20. Radzicki Stanisław

21. Rudnicki Jan	26. Żeromski Kazimierz
22. Żabicki Piotr	27. Żeromski Marcin
23. Żabicki Stefan	28. Żeromski Tomasz Piotr
24. Żebrowski Stefan	29. Żeromski Wojciech
25. Żeromski Jakub	

■ Ziemia ciechanowska, województwo mazowieckie

1. Baranowicz Paweł	42. Kijewski Wawrzyniec
2. Bieliński Franciszek	43. Klicki Piotr
3. Biliński Jakub	44. Konarzewski Mikołaj
4. Biliński Stanisław	45. Kroczeński Wojciech
5. Biliński Wojciech	46. Lagona Wojciech
6. Bogusławski Felicjan	47. Lipiński Stanisław
7. Bogusławski Stanisław	48. Łecki Gotert
8. Bogusławski Wojciech	49. Makowiecki Walenty
9. Borusławski Stanisław	50. Mdzewski Piotr
10. Brzozowski Jan	51. Młocki Jan
11. Chodupski Albert	52. Młodzianowski Dominik
12. Chołozemski Andrzej	53. Młodzianowski Jan
13. Ciemniwski Krzysztof	54. Młodzianowski Maciej
14. Czernicki Szczęśny	55. Młodzianowski Piotr
15. Deszkowski Jan	56. Młodzianowski Tomasz
16. Dzierżkowski Aleksander	57. Mosakowski Jan
17. Dzierżowski Stanisław	58. Mosakowski Stanisław
18. Garliński Adam	59. Muchowiecki Zygmunt
19. Gawłowski Hieronim	60. Nieborski Marcin
20. Gliniecki Filip	61. Obrębski Mateusz
21. Gnatowski Adam	62. Pączkowski Andrzej
22. Gnoiński Jakub	63. Pączkowski Bartosz
23. Gogolewski Jan	64. Pączkowski Marcin
24. Gorski Jan	65. Pączkowski Mikołaj
25. Gorski Tomasz	66. Pęczyński Bartłomiej
26. Gościmiński Zygmunt	67. Podolski Mateusz
27. Grabia Jakub	68. Podosiłodoski Paweł
28. Grabia Mateusz	69. Podoski Gaspar
29. Grabowski Andrzej	70. Porębski Adam
30. Grabowski Paweł	71. Raczewski Stanisław
31. Grabowski Stanisław	72. Radzicki Stanisław
32. Grot Maciej	73. Radziński Marcin
33. Gumowski Piotr	74. Radziński Zygmunt
34. Kakowski Andrzej	75. Roman Wojciech
35. Kakowski Jakub	76. Rombeliński Szczęśny
36. Kakowski Wojciech	77. Rudziecki Mateusz Aleksander
37. Kakowski Wojciech	78. Ryczycki Stanisław
38. Kamiński Piotr	79. Rydzewski Stanisław
39. Kanigowski Jan	80. Sarnowski Adam
40. Karleński Aleksander	81. Sierakowski Jakub
41. Karwacki Kasper Kazimierz	82. Słaski Adam

83. Sokolnicki Mikołaj	94. Tołuk Gaspar
84. Szarszewski Paweł	95. Uiejski Sebastian
85. Szumowski Marcin	96. Umięcki Stanisław
86. Szumski Jakub	97. Wolski Dunin Paweł
87. Szumski Jan	98. Wróblewski Wojciech
88. Szumski Mikołaj	99. Zabłocki Piotr
89. Ślubowski Andrzej	100. Zbornski Dionizy
90. Ślubowski Antoni	101. Zbroth Jan
91. Ślubowski Franciszek	102. Zochowski Adrian
92. Ślubowski Jakub	103. Zochowski Piotr
93. Ślubowski Stanisław	104. Zochowski Ziemak

■ Ziemia łomżyńska, województwo mazowieckie

1. Brzeski Wawrzyniec	21. Krajewski Jakub
2. Chojnacki Marcin	22. Kulikowski Jan
3. Czumalina Szymon	23. Laskowski Jakub
4. Długoborski Andrzej	24. Laskowski Jan
5. Drozdowski Stanisław	25. Laskowski Mikołaj
6. Gałąska Jan	26. Laskowski Mikołaj
7. Golkowski Piotr	27. Modzelowski Olbracht
8. Grodzicki Stanisław	28. Niszczycki Adam
9. Iłowski Jan	29. Noskowski Marcin Stanisław
10. Iłowski Jan	30. Pratnicki Andrzej
11. Iłowski Krzysztof	31. Prosiński Andrzej
12. Iłowski Władysław	32. Proszkowski Jan
13. Jawor Michał	33. Rostkowski Jarosz
14. Jemielity Andrzej	34. Targowski Jan
15. Jemielity Wawrzyniec	35. Tyka Stanisław
16. Kołakowski Balcer	36. Tyka Walenty
17. Kołakowski Jakub	37. Zamoyski Wawrzyniec
18. Kołozębski Jan	38. Zubicki Adam
19. Kowalewski Marcin	39. Żebrowski Piotr
20. Krajewski Balcer	

■ Ziemia różańska, województwo mazowieckie

1. Biedrzycki Klimunt	15. Glinka Adam
2. Borek Paweł	16. Glinka Maciej Waclaw
3. Budzyński Daniel	17. Glinka Piotr
4. Budzyński Jakub	18. Glinka Stanisław
5. Burzyński Jan	19. Głazewski Ostafi
6. Chądzyński Wojciech	20. Gorski Jakub
7. Chełczewski Paweł	21. Iżycki Jan
8. Chrzanowski Andrzej	22. Kamiński Jan
9. Chyliński Jan	23. Karniewski Franciszek
10. Chyliński Wojciech	24. Koczelski Wojciech
11. Damicki Adam	25. Kołakowski Jan
12. Damicki Jan	26. Kołakowski Stanisław
13. Dąbrowski Maciej	27. Kołakowski Zygmunt
14. Dąbrowski Marcin	28. Konarzewski Wojciech

29. Krzyżewski Mateusz	46. Rościszewski Jakub
30. Kuniński Krzysztof	47. Todowski Łukasz
31. Kuniński Wojciech	48. Todowski Stanisław
32. Mamiński Jakub	49. Wesel Franciszek
33. Mamiński Stanisław	50. Wesel Janusz
34. Mierzejowski Marcjjan	51. Wesel Stanisław
35. Miloński Jan	52. Wieczejski Wojciech
36. Miloński Wojciech	53. Zabielski Jan
37. Mroczkowski Stanisław	54. Zabielski Paweł
38. Mrozowski Tomasz	55. Zakliczewski Paweł
39. Obrębski Kasper	56. Zaleski Stanisław
40. Orzecki Stanisław	57. Zaleski Wojciech
41. Postroski Andrzej	58. Zawacki Jan
42. Rogowski Walenty	59. Zdzarski Andrzej
43. Romaszka Aleksander	60. Żebrowski Wojciech
44. Rostkowski Balcer	61. Żyrański Wojciech
45. Rostkowski Jan	

■ Ziemia liwska, województwo mazowieckie

1. Biernacki Jarosz	31. Kobyłski Piotr
2. Biernacki Marcin	32. Kobyłski Tomasz
3. Biernacki Paweł	33. Krasuski Jakub
4. Bożemski Aleksy	34. Lubiewski Adam
5. Bożemski Jan	35. Łączyński Stanisław
6. Bożemski Krzysztof	36. Miaszkowski Jan
7. Bożemski Mikołaj	37. Mleczyński Jan
8. Bożemski Stefan	38. Niwicki Jarosz
9. Broszkowski Aleksander	39. Oborski Stanisław
10. Broszkowski Jan	40. Ostrowski Jan
11. Broszkowski Jan	41. Przygocki Stanisław
12. Broszkowski Wojciech	42. Smeński Kazimierz
13. Broszkowski Wojciech	43. Strzyżowski Prokop
14. Chmielecki Krzysztof	44. Swiderski Paweł Kazimierz
15. Dąbrowski Jakub	45. Tuchowic Jan Kazimierz
16. Dąbrowski Wojciech	46. Wągrocki Jan
17. Dobrzyniecki Krzysztof	47. Zaliwski Ignacy
18. Gostomski Stefan	48. Zaliwski Jacek
19. Jabłoński Aleksander	49. Zaliwski Jan
20. Jabłoński Aleksander	50. Zaliwski Jan
21. Jabłoński Jan	51. Zaliwski Kazimierz
22. Jabłoński Jarosz	52. Zaliwski Kazimierz
23. Jabłoński Kasper	53. Zaliwski Stanisław
24. Jabłoński Krzysztof	54. Zdzarski Jan
25. Jabłoński Marcjjan	55. Zerek Hieronim
26. Jabłoński Stanisław	56. Zuchowski Stefan
27. Jabłoński Stanisław	57. Żukowski Jan
28. Jastrzębski Mikołaj	58. Żukowski Jan
29. Jastrzębski Stefan	59. Żabicki Stanisław
30. Jeżewski Jan	

■ Ziemia nurska, województwo mazowieckie

1. Bogucki Jan	39. Leśniewski Wojciech
2. Brzeziński Adam	40. Lipski Maciej
3. Chodupski Wojciech	41. Łoś Jan
4. Czyzewski Wojciech	42. Łochowski Szymon
5. Ponikiewski Florian	43. Łysakowski Stanisław
6. Ponikiewski Stanisław	44. Mianowski Stanisław
7. Ponikiewski Wojciech	45. Mianowski Wojciech
8. Dmochowski Adam	46. Nowodworski Jan
9. Dmochowski Marcin	47. Pętkowski Adam
10. Dmochowski Piotr	48. Pętkowski Jan
11. Gliniecki Wawrzyniec	49. Pętkowski Piotr
12. Gniewosz Jan	50. Podbielski Sebastian
13. Gniewosz Mikołaj	51. Podbielski Wojciech
14. Godlewski Adam	52. Pogorzelski Tomasz
15. Godlewski Kasper	53. Ponikiewski Wojciech
16. Gorski Jakub	54. Prosiński Jan
17. Gorski Jan	55. Przyborowski Jakub
18. Gorski Krzysztof	56. Radziwiński Adrian
19. Gorski Krzysztof	57. Radziwiński Ludwik
20. Gorski Marcin	58. Radziwiński Paweł
21. Gorski Samuel	59. Radziwiński Wawrzyniec
22. Gostkowski Adrian	60. Sutkowski Jakub
23. Gostkowski Kasper	61. Sutkowski Łukasz
24. Jeżewski Jan	62. Sutkowski Paweł
25. Jabłonowski Nikodem	63. Sutkowski Stanisław
26. Jabłonowski Stanisław	64. Sutkowski Wojciech
27. Jedwabiński Jan	65. Świñoleski Wawrzyniec
28. Jedwabiński Stanisław	66. Szeligowski Andrzej
29. Karwacki Jan	67. Woliński Stefan
30. Kleczkowski Jan	68. Woliński Wojciech
31. Kleczkowski Stanisław	69. Wypyski Jan
32. Komorowski Jakub	70. Wysocki Aleksy
33. Kosowski Bartosz	71. Wysocki Wawrzyniec
34. Kosowski Maciej	72. Wyszomierski Zachariasz
35. Krzeczkowski Jan	73. Zębocki Jan
36. Kuniński Franciszek	74. Zębocki Marcin
37. Laskowski Marcin	75. Zębocki Stanisław
38. Laskowski Olbrycht	

■ Województwo płockie

1. Biliński Bonawentura	9. Chudzyński Wawrzyniec
2. Biliński Stanisław	10. Czersnicki Szczęsy
3. Bromierski Walerian	11. Dembski Wojciech
4. Brzeski Wojciech	12. Dłotowski Jan
5. Bycharski Stanisław	13. Dramiński Marcj
6. Chaliński Bartosz	14. Dramiński Stefan
7. Charyski Marcin	15. Drozdowski Maciej
8. Chudzyński Jan	16. Drozdowski Wawrzyniec

17. Dzierzanowski Stanisław Grzymała	58. Myszkowski Stanisław
18. Gołębiowski Jakub	59. Narzymski Jakub
19. Gołyński Andrzej	60. Narzymski Jan
20. Gołyński Andrzej	61. Narzymski Mikołaj
21. Grabia Marcjjan	62. Narzymski Stanisław
22. Jaroszowski Paweł	63. Nicki Gotard
23. Kargowski Jan	64. Noskowski Stanisław
24. Kargowski Stanisław	65. Przewiecki Wojciech
25. Karnkowski Stanisław	66. Rościszewski Bartosz
26. Karski Maciej	67. Rościszewski Michał
27. Kempski Mikołaj	68. Rościszewski Tomasz
28. Kępczewski Stanisław	69. Rościszewski Zygmunt
29. Kosiński Jan	70. Rumocki Wojciech
30. Kosobudzki Jakub	71. Rycharski Hieronim
31. Kosobudzki Maciej	72. Rycharski Jan
32. Kosobudzki Tomasz	73. Rycharski Wawrzyniec
33. Kościński Aleksander	74. Rydzewski Wojciech
34. Kozierowski Jakub	75. Sarzewski Wojciech
35. Krajewski Jakub	76. Sielski Paweł
36. Krajewski Jan	77. Skrobocki Jan
37. Krajowski Paweł	78. Skrobocki Maciej
38. Krajowski Wawrzyniec	79. Skrobocki Stanisław
39. Krasieński Stanisław	80. Sławecki Piotr
40. Krasowski Stanisław	81. Sławecki Walenty
41. Krasowski Tomasz	82. Słostowski Jakub
42. Krasowski Wojciech	83. Śluzki Andrzej
43. Kraszewski Mateusz	84. Strzeszewski Maciej
44. Krzeczowski Maciej	85. Strzeszowski Szymon
45. Krzewski Jan	86. Studziński Wojciech
46. Krzewski Jarosz	87. Uwierzyński Wojciech
47. Kucharski Maciej	88. Widrowski Władysław
48. Kucharski Piotr	89. Wielorski Stanisław
49. Łempiński Jan	90. Zaborowski Jakub
50. Łempiński Paweł	91. Zaborowski Wacław
51. Łoś Wojciech	92. Zgłowski Stanisław
52. Malewski Jan	93. Zieliński Władysław
53. Małużeński Wojciech	94. Zieliński Wojciech
54. Mdzewski Stanisław	95. Zieliński Zygmunt
55. Mdzewski Stefan	96. Żmijewski Szymon
56. Mdzewski Wojciech	97. Żukowski Walenty
57. Młocki Ludwik	

■ Województwo podlaskie

1. Bajkowski Paweł Stanisław	7. Bloch Mateusz Marcjjan
2. Bankowski Aleksander	8. Broska Wojciech
3. Bankowski Mikołaj	9. Brzozowski Krzysztof
4. Bielicki Stefan Malcher	10. Brzozowski Łukasz
5. Biernacki Aleksander	11. Ciecierski Stanisław
6. Biernacki Piotr Stanisław	12. Czajkowski Maciej

13. Dębiński Stanisław
14. Dulski Marcin
15. Dzierzek Adam
16. Godebski Bazyli
17. Gołyński Paweł
18. Grek Mikołaj
19. Gzowski Piotr
20. Hryniewicki Benedykt
21. Hryniewicki Filomon
22. Hryniewicki Jan
23. Hryniewicki Lew
24. Irzykowiec Kasper
25. Iwanowski Przechwał
26. Kajmir Wojciech
27. Karniewski Tomasz
28. Karp Stefan
29. Kącki Marcin
30. Kłopotowski Hieronim
31. Kłopotowski Walenty
32. Kochański Jan
33. Kochański Piotr
34. Korowicki Maciej
35. Korzeniecki Olbrycht
36. Kosiński Baltazar
37. Kosiński Kasper
38. Kownacki Wojciech
39. Kotowicz Tomasz
40. Krasowski Andrzej Sobota
41. Krasowski Jakub
42. Krasowski Krzysztof
43. Kuczyński Adam
44. Kuczyński Mateusz
45. Kukawski Wojciech
46. Leźnicki Samuel
47. Łazowski Maciej
48. Łopiński Gabriel
49. Łoza Jakub
50. Łuba Jan
51. Łyczko Erazm
52. Łyczko Mikołaj
53. Łyczko Piotr
54. Makowiecki Aleksander
55. Malinowski Adam
56. Malinowski Jan Michał
57. Malinowski Seweryn
58. Mężeński Krzysztof
59. Mierzwiński Grzegorz
60. Mleczko Mieczysław
61. Moczalski Piotr
62. Mokrzycki Apollo
63. Morze Adam
64. Morze Andrzej
65. Nieciecki Szymon
66. Niedźwiedzki Maciej
67. Niemira Jan
68. Niemira Wojciech
69. Niewiarowski Stanisław
70. Niewiarowski Szcześny
71. Nowosielski Stanisław
72. Orzeszko Jan
73. Orzeszko Jerzy
74. Orzeszko Marek Kazimierz
75. Wierzejski Albrycht Pieniążek
76. Pluciński Adam Aleksander
77. Pniewski Jakub
78. Pogorzelski Wojciech
79. Poniatowski Adam
80. Poniatowski Józef
81. Puđłochowski Stefan
82. Raczko Wojciech
83. Rozwadowski Jan
84. Rudnicki Jakub
85. Rudziński Piotr
86. Rytel Piotr
87. Rzewuski Albrycht
88. Rzewuski Jan
89. Saczko Malcher Julian
90. Sapieha Kazimierz
91. Siostrzewitowski Andrzej
92. Skaszewski Mikołaj
93. Skiwski Jan
94. Skiwski Stanisław
95. Skorupka Kazimierz
96. Skwierczyński Jan
97. Sokołowski Krzysztof
98. Stulewicz Jan
99. Szawłowski Aleksander
100. Szawłowski Szymon
101. Thołwiński Hieronim
102. Thołwiński Jan
103. Thołwiński Walerian
104. Trębicki Stanisław
105. Trzeszkowski Stanisław
106. Turski Kazimierz
107. Tuszewicki Jan
108. Tworowski Stanisław
109. Warpęchowski Jerzy
110. Warpęchowski Stefan
111. Warpęchowski Walenty
112. Warszycki Adam

113. Warszycki Paweł	119. Wyszyński Piotr
114. Wierzejski Wojciech	120. Zaleski Maciej
115. Wiszowaty Marczan	121. Zamoyski Jerzy
116. Wodyński Andrzej	122. Zaszczyński Łukasz
117. Wojno Piotr	123. Zdzarski Wojciech
118. Wojno Remian	124. Żołędowski Jan

■ Ziemia rawska, województwo rawskie

1. Błędowski Piotr	33. Kurzeski Jan
2. Błędowski Stanisław	34. Łuczycki Jan
3. Borkowski Marcin	35. Olszewski Stanisław
4. Borsza Zachariasz	36. Olszewski Szczęśny
5. Brzostowski Baltazar	37. Ołtarzowski Seweryn
6. Brzostowski Stanisław	38. Paradowski Jan Turczyn
7. Bujalski Piotr	39. Plichta Adam
8. Chociwski Marcin	40. Plichta Maksymilian
9. Chojnacki Adrian	41. Poradowski Jędrzej
10. Chojnacki Florian	42. Radoński Andrzej
11. Chojnacki Jan	43. Rożnowski Grzegorz
12. Chojnacki Łukasz	44. Rudzki Michał
13. Chojnacki Seweryn	45. Rudzki Samson
14. Chojnacki Wojciech	46. Sadkowski Dobrogost
15. Cielgowski Anzelm Grot	47. Sadkowski Hermolaus
16. Dankowski Walerian	48. Strzałkowski Stanisław
17. Domaniewski Jan	49. Sulgostowski Stanisław
18. Głaczyński Stanisław Łuba	50. Swidziński Wawrzyniec
19. Głowiński Jan	51. Szaciński Tomasz
20. Grabia Wojciech	52. Świejkowski Mateusz
21. Grochowski Daniel	53. Toszkowski Bartosz
22. Grochowski Marcin	54. Trzciński Jan
23. Jarzyna Chryzostom	55. Trzciński Mikołaj
24. Jarzyna Jędrzej	56. Trzciński Stefan
25. Jarzyna Racibor	57. Wągrowski Daniel
26. Kawiecki Stanisław	58. Wolski Filip
27. Kazimirski Stanisław	59. Wolski Stefan
28. Kleniewski Jan	60. Wolski Szczęśny
29. Konopiński Samuel	61. Wołucki Bartosz
30. Krosnowski Jan	62. Załuski Spytek
31. Krosnowski Paweł	63. Załuski Stanisław
32. Krosnowski Stefan	64. Załuski Tomasz

■ Ziemia sochaczewska, województwo rawskie

1. Bieniewski Benedykt	8. Kaski Sebastian
2. Bieniewski Stanisław	9. Lipski Jan
3. Boryszewski Kasper	10. Łajszczewski Jan
4. Grzegorzewski Bartosz	11. Łajszczewski Szczęśny Zbożny
5. Karnicki Stanisław	12. Mikołajowski Szczęśny
6. Kaski Hieronim	13. Okuń Aleksander
7. Kaski Jan	14. Okuń Maciej

15. Osmolski Jakub	20. Tułowski Mikołaj
16. Rusiecki Jan	21. Wąsowski Bartosz
17. Stamirowski Hieronim Tomasz	22. Wręcki Krzysztof
18. Trzciniński Maciej	23. Zaboklicki Szymon
19. Tułowski Andrzej	

■ Ziemia gostyńska, województwo rawskie

1. Bykowski Mateusz	27. Podczaski Stanisław
2. Ciechowski Andrzej	28. Podczaski Stanisław
3. Garnysz Jan	29. Podczaski Stefan
4. Garwaski Paweł	30. Ruskowski Marcin
5. Garwaski Zygmunt	31. Sierakowski Mikołaj
6. Giżycki Adam	32. Sojecki Adam
7. Giżycki Jakub	33. Sojecki Jan
8. Giżycki Remigiusz	34. Stępowski Jakub
9. Głogowski Samuel	35. Stępowski Jan
10. Głogowski Zygmunt	36. Stępowski Marcin
11. Głogowski Zygmunt	37. Stępowski Sebastian
12. Grabski Jakub	38. Strusiński Franciszek
13. Grabski Krzysztof	39. Strusiński Stanisław
14. Grabski Stanisław	40. Szamowski Krzysztof
15. Izbiński Adrian	41. Śmigieński Bernat
16. Jastrzębski Jan	42. Tarnowski Jan
17. Jukowski Andrzej	43. Wieszczycki Marcin
18. Kawiecki Stanisław	44. Wituski Maciej
19. Łosowski Paweł	45. Wituski Marcin
20. Małakowski Jakub	46. Wituski Władysław
21. Maszyński Krzysztof	47. Zaborowski Kasper
22. Modleski Maciej	48. Zaborowski Wojciech
23. Modleski Paweł	49. Zaciwilkowski Wawrzyniec
24. Nieszałowski Stanisław	50. Zaleski Marek
25. Piwo Krzysztof	51. Zborowski Marcjan
26. Podczaski Paweł	52. Zborowski Seweryn